

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Vill du vara med?

Hur vi tillsammans med barnen skapar
förutsättningar för gemenskap

Anne-Li Hedberg

2014-05-13

Dokumentation av systematiskt kvalitetsarbete inom kursen:
Kurs: Kvalitetsarbete genom Aktionsforskning (PDA107), 7,5 HP
Maj, 2014

Innehåll

Inledning.....	2
Förutsättningar	2
Förskolan.....	2
Barngruppen	2
Arbetslaget	2
Förskolechefen	2
Ledningen ovanför vår rektor.....	2
Föräldrarna	3
Aktuella målformuleringar	3
Barn- och utbildningsnämndens mål.....	3
Delmål	3
Systematiskt kvalitetsarbete	3
Grön flagg	4
OUR	5
Process.....	6
Kartläggning.....	6
Utvecklingsområde.....	6
Frågeställning	8
Aktion.....	8
Verktyg för aktionen	8
Om verktygen.....	8
Observationer	8
Dokumentation genom fotografering	9
Loggbok	9
Resultat.....	10
Aktion: att läsa sagan	10
Analys.....	11
Sammanfattning av observationer	11
Barnen säger	11
Slutsatser/Reflektion	13
Mitt eget lärande:	14
Kvalitetsarbete genom aktionsforskning.....	14
Referenslista	16
Tankekartan 1	17
Tankekartan 2.....	18

Inledning

Aktionsforskning är en kurs som Varbergs kommun har satsat på i många år. Att jag skulle gå den såg jag som en naturlig del i min yrkesroll som förskollärare. På min förskola har två förskollärare gått den tidigare men den ingår inte i vårt systematiska kvalitetsarbete, den har inte blivit en stor del i verksamheten över lag – det har blivit som en del av något annat. Jag vill efter kursens slut se till att aktionsforskning blir till vad den är tänkt att vara: *grunden till förändring, ett fortsatt lärande och en hållbar utveckling.* (Rönnerman, 2010).

Förutsättningar

Jag beskriver hur förskolan ser ut rent organisatoriskt, hur arbetslaget arbetar, målformuleringar och nuvarande kvalitetsarbeten.

Förskolan

Barngruppen består av 16 barn i åldrarna 1-3 på hösten och 2-4 på våren fördelat på: 5 st.-10, 6 st.-11 och 5 st.-12. Det är jämn fördelning pojkar/flickor – åtta av varje. Barnen har hög närvarotid – de kommer tidigt på morgonen och hämtas sen eftermiddag. Vanligaste tiden barnen har är 8-16:30.

Arbetslaget på avdelningen är relativt nytt under hösten – jag har visserligen varit på förskolan i 12 år men nyss kommit tillbaka efter föräldraledighet. Vi är två pedagoger som arbetat något år ihop för några år sedan och två helt nya kollegor som är nya på avdelningen. Vi är tre förskollärare och en barnskötare på avd. Men lediga dagar, mötes- och planeringstid gör att vi enbart är tre pedagoger/dag på avdelningen – den tid vi är tre pedagoger är mellan 9-14 – övrig tid är vi två. En vanlig dag har vi 8-10 barn kl.8, 14-16 barn till lunch och 10-13 barn till mellanmål. Under den tiden tar vi ut raster vilket gör att vi är ytterligare en färre den stunden. Vi försöker ha planerade aktiviteter från 9 då alla barn kommit fram till 10 då en personal måste ta ut sin rast.

Det vi anser vara viktigt i vårt arbetslag är att vi har en varm, öppen och tillåtande atmosfär i verksamheten. Vi anser att barnen är viktiga individer som har något bra att tillföra i gruppen. Varje barn har rätt att uttrycka sig och ska ges förutsättningar för det. Det är ofta vi väntar med att bryta barnens lek för att något annat ska hända – barnen ges möjlighet att leka färdigt. Barnen ges möjlighet att leka över hela avdelningen – leksaker och material fraktas mellan rummen och används i många olika lekar. Vi ser att detta gynnar barnens lekförmåga och utvecklar deras förmåga att utveckla leken vidare.

Förskolechefen är tydlig med hur vårt systematiska kvalitetsarbete skall bedrivas – vi har tydliga lappar att skriva på som har utgångspunkt i Pramling/Sheridans teorier.

Ledningen ovanför vår rektor är väldigt frånvarande och osynlig – de har ingen kontakt med oss på förskolan. Därför är det viktigt att vi så tydligt som möjligt beskriver vår verksamhet så som den verkligen är – positivt och mindre positivt.

Föräldrarna är engagerade, medvetna och kunniga. De vet att vi har en läroplan och de flesta vet vad de kan förvänta sig av oss som arbetar i förskolan.

Aktuella målformuleringar

Barn- och utbildningsnämndens mål

- Ökad kunskap och kreativitet,
- Ökat ansvar för hälsa och miljö.

Mål från läroplanen – Lpfö98/10 som är aktuella på vår avdelning under hösten:

- Vi vill sträva efter att varje barn utvecklar förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra,
- Vi vill sträva efter att varje barn utvecklar sin identitet och känner trygghet i den.

Vi har lagt fokus på trygghetsmål från läroplanen. Med många nya små barn är det aktuellt för oss. Grön flagg-mål med anknytning med hälsa och miljö att göra har vi också med oss.

Delmål

- Vi vill att alla barnen är trygga med oss och med varandra
- Vi vill att barnen skall känna glädje inför förskolevistelsen.

Systematiskt kvalitetsarbete

Vi har idag ett verktyg för systematiskt kvalitetsarbete som utgår från boken 'Barn i lärande' av Pramling/Sheridan (2009). Verktyget har rubrikerna: Mål, Planering, Dokumentation, Uppföljning/utvärdering, Resultat/analys. Inom varje område har vi frågeställningar som vi arbetar med. Vi har det strukturerat och det är tänkt som ett levande dokument i vår verksamhet. Pramling/Sheridan beskriver det som att:

Ju mer medvetet det dagliga kvalitetsarbetet genomförs och synliggörs, samt dokumenteras, desto bättre underlag utgör det för diskussion inom arbetslaget/.../ Då utgör det också ett bättre underlag för förkolans samlade dokumentation, utvärdering, kvalitetsredovisning och kvalitetsutveckling.(Pramling/Sheridan s.96)

Som det står i skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete(2012):

Genom ett systematiskt kvalitetsarbete blir det tydligt för all personal vad som ska prioriteras och utvecklas, när och hur olika insatser ska genomföras och vem som ansvarar för vad.(s.11).

En dag i månaden har vi kvalitetsplanering – där sätter vi av tid då vi sitter med vårt systematiska kvalitetsarbete. Vi sätter mål utifrån läroplanen som ska gälla över ett läsår och sen sätter vi delmål med olika tidsramar.

Vi försöker få att vårt kvalitetsarbete ska bli en del av vardagen och att det vi satt på pränt ska vara levande i vår verksamhet, att det ska synas bland barnen att vi pedagoger har en stark

tanke om aktiviteterna. Det är viktigt att vi pedagoger har en samsyn när det gäller våra mål vilket vi tycker att vi har i vårt arbetslag.

Systematiskt kvalitetsarbete är ett verktyg som är relativt nytt för mig eftersom jag har varit ifrån arbetet pga föräldraledighet men jag ser det som ett fantastiskt sätt att få struktur på vår verksamhet och även att det ska ses som ett verktyg för höjd kvalitet. Det här kan vi se som en styrka i det systematiska kvalitetsarbetet. MEN som Karin Careborg sa på föreläsningen den 13/9:

Systematiskt kvalitetsarbete är inte evidensbaserat – det är inte säkert att kvalitén höjs pga den. (2013)

Väldigt intressant uttalande – det utmanar verkligen till eftertanke och att vi inte ska ta för givet att det här automatiskt leder till kvalitet i förskolan. Det är utmanande för vår tankeverksamhet att vi måste fundera kring vårt kvalitetsarbete och hur vi kan utveckla de verktyg som finns. Vi kan alltid göra verktygen bättre och mer förfinade. Vi måste tänka på att detta inte blir 'ännu en mall' i vårt arbete utan att det blir levande och synligt för alla i förskolan. Detta är en svaghet i kvalitetsarbetet – att det lätt kan bli en mall vi enkelt fyller i utan att förankra det i verksamheten. Orsaker till att det lätt blir en fylla-i-mall kan vara tidsbrist och felprioritering.

En styrka i vårt kvalitetsarbete är att vi i arbetslaget reflekterar över vår verksamhet. Vi diskuterar mycket kring pedagogiska frågor och pedagogiska dilemman som uppstår i vardagen. Vi är väldigt öppna med vad vi tycker och vi arbetar helt prestigelöst vilket är en otrolig fördel för oss.

Vilket område ska då vara i fokus för vårt utvecklingsarbete? Vi har diskuterat väldigt lätt om vad vi kan tänka oss. Jag har i min loggbok ställt många frågor kring dokumentation – är detta ett fokusområde man kan ha inom aktionsforskning? Hur ska frågeställningen se ut i vårt kommande arbete? En tanke är att man lägger fokus på hur vi **synliggör** dokumentationen för barnen. En annan tanke är att man lägger fokus på hur **delaktiga** barnen är i dokumentationsarbetet eller **hur medvetna är barnen om sin delaktighet** i dokumentationsarbetet. Som Palmer uttrycker: *Vad tycker barnen att man har missat att ta med i dokumentationen? Vad upplever de som det viktigaste?* (Palmer 2012)

En annan stor fråga vi är nyfikna på är hur vi ska förena barngruppen – hur vi kan bedriva en verksamhet med så pass stort åldersspann. Det är en utmaning som vi brottas med och vill hitta lösningar på.

De här frågorna är väldigt intressanta och jag är nyfiken på att ha något inom dokumentation som fokusområden. Risker är att ett sådant fokusområde är för stort och tidskrävande i en tid när vi arbetar mycket med barnens trygghet och välbefinnande – vi har fem nya ettåringar och två nya tvååringar. Vi vill inte att fokusområdet ska bli en börda – vi vill verkligen att det ska hjälpa oss i verksamheten och att det ska bli en naturlig del i vardagen och även en del i vårt arbete med Grön flagg.

Grön flagg

Vi arbetar med Grön flagg vilket är ett miljöarbete för hållbar utveckling. Målen i vårt Grön flagg-arbete är direkt riktade till läroplanens mål samt att vårt arbete till viss del utgår från barnens idéer och nyfikenhet, vilket är en grundpelare i Gröns flaggs tankar om hur arbetet ska bedrivas. Vi kopplar mycket av våra aktiviteter till Grön flagg. Många mål vi satt på

avdelningarna finns även i Grön flagg och detta för att det inte ska bli för många olika delar att förhålla oss till. Vi vill se ett klart sammanhang i vårt organisatoriska arbete.

OUR

Vi ingår även i ett utvecklingsarbete som heter OUR – det är ett treårsprojekt där vi utgått från våra önskemål om utveckling i arbetet.

Våra tre utvecklingsområden är:

- Pedagogisk utemiljö,
- Årsplanen,
- Värdegrunden.

Inom varje utvecklingsområde finns en utvecklingsgrupp som arbetar inom sitt område. OUR-arbetet är ett bra utvecklingsarbete där vi tillsammans arbetar för att få en gemensam syn på barnet och gemensamma grundpelare att stå på. Tillsammans med projektledarna har vi arbetat fram värdeord som ska genomsyra vårt arbete med barnen:

- Vi kommunicerar i en öppen och ärlig dialog
- Vi visar respekt och tar ansvar för varandra och vår miljö
- Lära tillsammans är:
 - o K reativt
 - o U tvecklande
 - o L ärorikt

Det kan se ut som att vi har många olika delar att hålla ordning på men i verkligheten är det inte så spretigt. Vi har Grön flagg, Our och systematiskt kvalitets arbete och allt går in i varandra med likadana målformuleringar m.m. Vi påminner varandra om att de olika delarna har med varandra att göra samt att vi vid aktiviteter gör tydligt att det hör till våra tre områden.

Process

Jag beskriver kartläggning, utvecklingsområde, frågeställning, aktion och verktyg.

Rönnerman (2010) beskriver förskolan som *en plats för utveckling* – att vi pedagoger använder den verksamhet vi är i för utveckling och insikt i eget lärande. För att kunna hitta ett problemområde som behöver förbättras görs en tankekarta samt en beskrivning av aktuell verksamhet.

Kartläggning

Efter höstens inskolning av sju nya små barn i gruppen (5st ettåringar och 2st tvååringar) såg vi att verksamheten behövde skapa något som kunde fånga alla barn i vår åldersgrupp: 1-4 år. Vi ville ha ett ord – en tanke som vi skulle kunna anpassa både för en ettåring och upp till en fyraåring. Vi ville ha en gemensam nämnare vi kan samlas kring – oavsett ålder, så som verksamheten ser ut idag behöver.

Att vi ville jobba med sagan ”Alla får åka med” av Anna-Clara Tidholm var något vi ville börja med innan denna kurs började så den ville vi få in på något sätt i aktionsforskningens process. Vi gjorde en tankekarta där vi satte sagan i mitten eftersom den kommer att vara en central del i vårt framtida arbete under läsåret. (bil.1 och 2)

Att arbeta med saga som verktyg i förskolan är något som Pramling/Carlsson/Klerfelt lyfter fram i boken ”Lära av sagan” (1993). Boken belyser barnets lärande i förhållande till sagan och lägger tyngdpunkt på vad sagans innehåll har för betydelse för oss vuxna och barn. Det finns många fördelar med att läsa för barn – det stimulerar barnets språk, begreppsbildning samt ger nya erfarenheter och stimulans för fantasin. Den boken vi har valt har en viss symbolik som är gemenskap – och just symbolik kan enligt Pramling/Carlsson/Klerfelt hjälpa barnen att bearbeta och förstå känslor, upplevelser och intryck. ”Lära av sagan” ger en del praktiska förslag på hur vi kan visualisera sagan för barnen – tex att vi kan tillsammans med barnen titta på enbart bilderna och prata kring vad vi ser.

Utvecklingsområde

Tittar vi på det arbete vi gör i OUR och Grön flagg är gemenskap en stor del. I OUR jobbar vi mycket med värdegrunden där vi vill att lärandet ska ske i samspel med andra – i en gemenskap. I Grön flagg handlar arbetet mycket om att skapa gemensamma utrymmen där vi kan mötas – i och för sig ute på gården men ett av nyckelorden i Grön flagg-arbetet är gemenskap.

Gemenskap för oss pedagoger är delaktighet, glädje och trygghet – vilket speglar de mål från läroplanen vi satt upp för läsåret:

- *Vi vill sträva efter att varje barn utvecklar förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra,(Lpfö-98, s.8)*
- *Vi vill sträva efter att varje barn utvecklar sin identitet och känner trygghet med den.(Lpfö-98, s.9)*

Vi pedagoger har ett medvetet förhållningssätt där ordet gemenskap ingår som huvudingrediens. Vi uppmärksammar barnen på situationer där vi gör saker tillsammans och att alla kan vara med. Vi uppmuntrar barnen att leka tillsammans genom ord och handling. Vi uppmanar barnen i ord att de kan leka flera tillsammans. Vi är aktiva medlekare i leken – oftast i början av en lek. När vi gör saker tillsammans kan vi säga vilka som sitter tex kring bordet och att det är trevligt att vi är tillsammans – vi som är vänner här på avdelningen. Detta förhållningssätt genomsyrar vår verksamhet.

Det vi ville få fram genom att läsa sagan var vad sagan kan ge i förlängningen. Kan vi se sagans budskap i barnens lek?

Syftet med aktionen var att uppmärksamma barnen på gemenskap – ge barnen förutsättningar att tillsammans med oss prata kring gemenskap och vänskap.

Efter mycket prat och tankekartor (bil.1&2) kom vi fram till att ordet *gemenskap* var intressant vilket också speglade barngruppens behov. Att arbeta med gemenskap går hand i hand med våra läroplansmål som handlar om att vi ska sträva efter att barnen utvecklar förmåga att ta hänsyn till varandra samt att vi ska sträva mot att barnen utvecklar sin identitet och känner trygghet med den. Gemenskap ingår även i ett par av våra mål i vårt Grön flagg-arbete som genomsyrar förskolans verksamhet, de målen handlar om gemenskap, trygghet och att skapa goda kamratrelationer. Personalgruppens arbete med OUR-projektet handlar mycket om värdegrund och våra kärnvärderingar – att de ska genomsyra all verksamhet med barnen.

Syftet var att vi vill synliggöra begreppet gemenskap för barnen – vi ville kunna uppmärksamma barnen på att vi är en grupp som hör samman och att vi ingår i en gemenskap. Vilka frågor väcker sagan hos barnen? Vi ville skapa en känsla av samhörighet med varandra och hitta olika sätt att få fram det. Vi var nyfikna på om vi i barnens lek kunde se spår av gemenskap.

Läroplanen lyfter fram vikten av solidaritet, gemenskap och empati som grundläggande värden som verksamheten ska genomsyras av. Det är detta vi vill att vår verksamhet ska belysa genom vårt arbete med sagan. *Förskolan ska ta till vara och utveckla barnens förmåga till ansvars känsla och social handlingsberedskap, så att solidaritet och tolerans tidigt grundläggs.* (Lpfö-98/10, s.4) Det står även att *barngruppen ska ses som en viktig och aktiv del i utveckling och lärande och lärandet ska baseras såväl på samspelet mellan vuxna och barn som på att barnen lär av varandra.* (Lpfö-98/10, s.7)

Palmer (2012) beskriver omgivningens betydelse för utveckling och lärande. Hon trycker på att lärandet är interaktivt och relationellt – att allt runtomkring oss har stor betydelse för utveckling och lärande. Samspel mellan barn-vuxna-miljö påverkar lärandet och alla delar ska ses som en resurs för lärande.

Frågeställning

Hur kan vi tillsammans med barnen skapa förutsättningar för gemenskap i barngruppen?

Aktion

Läsa sagan "Alla får åka med" av Anna-Clara Tidholm.

För att förstå varför gemenskap och sagan hör ihop kommer här en kort beskrivning av boken:

En flicka kör en flakbil och träffar fem figurer – en efter en. De är nedstämda av olika anledningar: en står och hänger, en grubblar, en är ledsen, en har ramlat, en fryser. Varje sida avslutas med orden "får åka med" och så åker figuren med i lastbilen – figurerna ser nedstämda ut innan de sitter på flaket – då är de glada. I slutet åker de allihop till huset och sagan avslutas med att de äter middag tillsammans under glädje.

Sagan blev startskottet för projektet och aktionsforskningen. Den presenterades på olika sätt, vi utvecklade formen och läste sagan på olika sätt:

- Vi hade rekvisita som symboliserade sagan – detta visade vi på samlingar med en leksakslastbil och de figurer som ingår i sagan.
- Vi hade en uppsättning rekvisita framme för barnen att leka med vilket blev en central punkt där vi observerade barnens samspel och gemenskap med varandra.
- Vi har haft boken tillgänglig för barnen att titta själva i.

Vi läste sagan ofta i början – varje dag för att barnen ska lära känna sagan och dess figurer. Vi började i storgrupp och fortsatte sen i mindre grupper. Sagan var tillgänglig för barnen vid soffläsningen.

Verktyg för aktionen

Jag har observerat samlingar där sagan lästes tillsammans med barnen. Det märktes att barnen hade lätt att ta till sig handlingen och de figurer som är med. De hade många frågor om betydelsen av orden i sagan.

Observationer under läsningen samt även i barnens lek. Jag har även att fotograferat barnens lek som har med gemenskap att göra.

Om verktygen

Observationer

Rönnerman (2010) beskriver olika pedagogiska verktyg som är viktiga för att synliggöra processen i utvecklingsarbetet. Hon menar att verktygens syfte är att få syn på specifika delar i sin praktik samt att få kunskap om dess delar. Om observationer skriver hon att syftet är att pedagogerna tar reda på hur det faktiskt ser ut i verksamheten – inte hur det antas se ut. Verktyg för aktionen är *observation av första ordningen* (Bjørndal 2005, s.26) där en pedagog (jag) antecknar barnens uttalanden kring sagan samtidigt som en annan pedagog läser

sagan/håller i samlingen. Motivering till detta verktyg är att det enligt Bjørndal bidrar till att säkerställa en högre kvalitet i observationerna. Fokus har legat i det barnen sa om sagan samt frågor de ställde till pedagogen. Bjørndal beskriver betydelsen av att avgränsa sina observationer i syfte att bli så noggranna som möjligt – att man som observatör inriktar sig på det som är av intresse. Eftersom valt att ha ett avgränsat fokus är observationerna strukturerade som Bjørndal beskriver det. Han menar att det är bra i att i viss utsträckning strukturera observationen för att förenkla den efterföljande kategoriseringen av anteckningarna.

Dokumentation genom fotografering

Jag har tagit foton som beskriver barnens lek i samband med observationerna. Fotografierna är en hjälp att synliggöra barnens gemensamma lek – det de leker tillsammans. Observationer och fotografier blir en del i barnens dokumentationspärmar.

Loggbok

Bjørndal beskriver loggbok som ett redskap för att skapa en djupare förståelse av något som hänt samt att man systematiskt sätter av tid för reflektion av den egna praktiken. Rønnerman (2010) använder uttrycket *dagboksskrivandet är det mest centrala verktyget*. Hon menar att den ska ligga till grund för både den individuella och den kollektiva reflektionen.

Loggboken är ostrukturerad och har många tankar och frågor i sig. En del frågor tar jag upp på handledning och en del frågor får jag svar på i litteraturen. Jag antecknar de frågor jag har till barnen och vad de säger.

Resultat

Här redovisas det som hände när jag genomförde aktionen samt analysen av den.

Aktion: att läsa sagan

Sagan introducerades i storgrupp genom att en pedagog läste den och visade bilderna. Jag satt och antecknade barnens frågor och uttalanden. Det kom direkt frågor från de äldsta barnen (3 år) om många ords betydelse – vi märkte att boken innehöll många nya ord för barnen därför blev det många ordförklaringar. Text att grisen grubblar – vad gör man när man grubblar? Tomten står och hänger – vad gör man då? Varför är nallen ledsen?

I aktionen ingick även observationer av barnens lek för att se om jag kan se sagan i deras lek. Jag observerade barnens olika lek direkt för att kunna se om sagan ger ringar på vattnet.

Sagan lästes vid många tillfällen och speciellt en händelse i boken blev mer uppmärksammas än andra (pga många frågor om varför): att nallen är ledsen. Pedagogen frågade barnen varför de tror att nallen är ledsen – för att den längtar efter mamma blev svaret från många – vi märkte att barnen nästan blev tårögda när de sa det samt att det blev ett kollektivt medhåll från alla. Vi tolkade det som att de verkligen kunde känna för nallen och förstå varför den är ledsen.

När vi läst sagan regelbundet under en tid introducerade vi nytt material bestående av rekvisita ur sagan: en lastbil och alla figurerna. En pedagog satt med de äldsta barnen och berättade sagan med hjälp av rekvisitan. Barnen fyllde i pedagogens ord ”får åka med” varje gång – de kan sagan nu. Denna rekvisita tas fram tillsammans med pedagog när som under dagen – inte enbart vid en samling. Vi pedagoger tog fram den ofta och barnen frågade efter den att de ville titta och leka med det.

Analys

Jag har sammanställt de observationer av barnens lek (fyra stycken) tillsammans med fotografier som beskriver situationer. Jag har stolpat upp det barnen sagt i observationerna. De uppkomna konsekvenserna har jag tittat på och hittat gemensamma nämnare. Jag har läst och tittat på bilderna och gjort tolkningar utifrån dem – jag kom fram till följande:

Sammanfattning av observationer

1. Leken börjar ofta med en liten grupp barn (ca.1-3st) och slutar med att många barn är med. (ca.6-7st).
2. Barnen är inbjudande till lek genom ord och handling – oavsett ålder. De barn som är närvarande just den stunden är välkomna att vara med.
3. Rekvisita/material hjälper barnen framåt i leken.
4. Jag såg att några barn började bjuda in varandra till lek med frasen 'alla får vara med'.
5. Barnen är hjälpsamma och plockar upp tappade saker för sina vänner.
6. De stora barnen leker med de yngre.

Barnen säger

- Det var min tur
- Jag är med
- Vi åker
- Var är alla?
- Vi har fler stolar
- Pippi kan åka med
- Wow – nu åker alla med
- Vi är framme
- Vi gjorde det!
- Vill du vara med?

Sammanfattningsvis kan jag genom text och bilder se att barnen leker mycket med varandra – oavsett ålder. Det finns några barn på avdelningen som har en fantastisk förmåga att leka och att få med alla barnen i lekarna. Dessa barn inspirerar de andra att leka. Material och rekvisita är en viktig del för barnens lek – de yngre barnen blir intresserade av leken när rekvisita ingår.

Pedagogernas förhållningssätt – att vara medforskande och medaktör – öppnar för att gemenskap belyses. Pedagogerna uppmärksammade regelbundet att vi är tillsammans och att vi hör ihop. Barnen log och nickade instämmande i det pedagogen sa – ibland kunde jag höra i förbifarten att barnen själva sa *här sitter vi tillsammans i soffan och läser*.

Det är sällan eller aldrig som jag ser barn som leker själva på avdelningen – de kan börja med en lek eller leksak men leken avslutas alltid med att flera barn leker tillsammans.

Barnen lekte ofta tåg med hjälp av stolar. Den leken har blivit central i barngruppen och alla oavsett ålder är med och leker. Leken kan vara stor eller liten – med det menar jag att det kan vara två barn som åker någonstans till att alla barn är med och som är på väg.

Slutsatser/Reflektion

Sträng (2005) beskriver att man i förskolan måste få lärande och social omsorg att samspela – läraren är medaktör som tillför sin erfarenhet i situationen. Barnen får en förståelse för vad som är intressant genom att se vad andra människor är intresserade av. Det förhållningssätt och inställning till gemenskap vi pedagoger hade bidrog stort till att ge barnen ord för gemenskap och att vara tillsammans.

Eva Johansson (2003) skriver i sin bok om en *samspelande atmosfär* där man som pedagog är engagerad och nära barnen. Att man som pedagog visar att det är roligt att vara med barnen och att man uttrycker en stark gemenskap med barnen med fokus riktat mot dem. Det är slående hur lik vår verksamhet och vårt tänk och det Johansson beskriver om en samspelande atmosfär. Vi är som Johansson skriver *öppna för barns initiativ*.

Syftet med aktionerna var att gemenskapen ska uppmärksammas och synas i barnens lek. Barngruppen ska kunna ses som en styrka och en hjälpande kraft i lärandet. I Lpfö 98 står det att lärandet ska ske på samspel och att barnen lär av varandra. Lpfö 98 beskriver också betydelsen av leken för barns utveckling och lärande – att leken ska prägla verksamheten. Jag ser att lärandet innebär att barnen får en förståelse – en kunskap – om gemenskap och att ta hänsyn till varandra.

Jag ser att barnen använder mycket material i sina lekar. De använder olika slags material och blandar många olika lekar i en lek. Detta är en medveten strategi på vår avdelning och har varit så i många år – vi tillåter att barnen flyttar leksaker mellan rummen. Vår erfarenhet är att barnen leker mer när de inte är begränsade av vilket material som är tillåtet i vilket rum. Min erfarenhet av de yngsta barnen (1-2år) är att de tycker om att packa leksaker i vagnar/väskor/korgar och dra omkring med det på avdelningen. Att de nu lockas av att vara med de äldre att leka kan bero på att de stora använder mycket rekvisita – det blir konkret för de yngre barnen vad de äldre leker. De använder även samma slags material – det har blivit *allas saker* och inte så uppdelat efter vilken ålder det passar.

Jag ser att vi läser mycket mer för barnen nu än för ett år sedan. Arbetet med sagan har gett oss pedagoger ett intresse att läsa böcker för barnen. Vi tar oss tid att sitta ner och läsa – vi märker att om vi tar fram en bok blir många barn intresserade och vill vara med och lyssna. Vi är medvetna om innehållet i en bok och väljer bok med omsorg på biblioteket – vi är angelägna om att boken ska vara meningsfull för barnet samtidigt som den ska vara bra uppbyggd och lätt att förstå. Jag upplever att själva läsningen på avdelningen leder till gemenskap – det är ytterligare en stund där vi sitter tillsammans. Pramling/Asplund Carlsson/Klerfelt(1993) menar att användande av saga i pedagogisk verksamhet innebär att barn kan utveckla både färdigheter, kunskaper och förhållande för sagor i allmänhet. Barnen lär sig genom att lyssna, bearbeta, diskutera och problematisera. Barnen gick från att fråga mycket om ordbetydelser i början till att genom deras lek visa att de har förstått innebörden i sagan. Det är slående hur barnen på min avdelning bearbetar sagans innehåll och innebörd med tanke på nästa kapitel.

Barnen leker väldigt mycket på avdelningen – de leker och leker och leker! Kommer man in som utomstående på avdelningen skulle man troligtvis slås av samma sak – att barnen är upptagna med lek. Pramling/Asplund Carlsson/Klerfelt (1993) säger att barn bearbetar sagan spontant men att vi pedagoger kan hjälpa dem på traven med material. Rekvisitan har hjälpt barnen att dels komma ihåg sagan och dels att de verkar ha roligt med figurerna. De yngsta

barnen (1-2 åringarna) kan berätta sagan – på sitt sätt - med hjälp av figurerna. De leker sagan korta stunder – ibland i förbifarten som vid tex ett tillfälle då ett barn (1,5 år) gick förbi en figur från sagan i hyllan, stannade upp, tog figuren och satte den i en lastbil i hyllan under. Jag undrar om hen hade gjort det om vi inte hade läst sagan.

De hinner inte alltid avsluta sina lekar vilket jag tycker är synd – vid de tillfällena har jag/vi uppmärksammat barnen på att de kan leka färdigt senare eller dagen efter. Vid ett flertal tillfällen har vi stängt dörren till rummet där de lekte och satt en lapp på dörren att inget städ får ske eftersom barnen ej lekt färdigt. Det går inte i ord beskriva barnens ansiktsuttryck dagen efter när de ser att allt är kvar sen dagen innan. Vid ett tillfälle rusade de in och bara fortsatte! Oslagbart.

Ser jag gemenskap i barnens lek? Det tycker jag att jag kan - jag kan se sagans innehåll i många av barnens lekar – de använder fraser ur boken samt att de leker många tillsammans. Begreppet gemenskap blir tydligt när jag tittar på fotografierna från observationerna – det är alltid lek med många barn. Vilken lek jag än observerade och tog kort på ser jag att barnen är mycket tillsammans.

Jag tycker att det sätt som barnen bemöter varandra är fantastiskt – de är hjälpsamma och jag tolkar barnens agerande att de har en vilja att alla ska vara med att leka. Det intressanta i observationerna är att de yngsta barnen är välkomna att vara med. Att de vill vara med är självklart eftersom små barn är intresserade av vad andra barn gör – de låter sig påverkas av det som pågår omkring dem (Lindahl 1998). Vår roll i det hela är viktig - vi uppmärksammar barnen på betydelsen av gemenskap. Sträng (2005) beskriver en rapport av Gunni Kärby där hon kom fram till att samspelet mellan barn och personal är det väsentligaste kriteriet för kvalitet i förskolan, samt att det är genom detta samspel som barnet utvecklar en självkänsla – tillräckligt för att kunna utveckla en förståelse för andra människor.

Mitt eget lärande:

- Kvalitetsarbetet – jag ser en naturlig gång i verksamheten – det blir naturligt att utgå från det vi ser i verksamheten och direkt hitta en lösning med hjälp av den.
- Jag läser mer sagor och är mer uppmärksam på sagans budskap – att det påverkar barns lek.
- Processen med att använda saga som utgångspunkt och med hjälp av aktionsforskningen har öppnat min medvetenhet om läsandets betydelse för gemenskap – att läsandet är en förutsättning för gemenskap på avdelningen,
- Jag har fått en insikt i hur viktigt innehållet i en bok är – vad mer kan vi läsa för att ge inspiration hos barnen?
- Jag har gått från att se flera olika delar i verksamheten till att se en process med en början och ett slut. Genom att systematiskt följa barnens lek ser jag en tydlig utveckling i gruppen. Det är spännande när jag tänker på framtiden och hur jag systematiskt genom aktionsforskning kan se processer hos barnen – den är mer synlig nu.

Kvalitetsarbete genom aktionsforskning

Den största skillnaden mellan vårt förra kvalitetsarbete och aktionsforskning är att jag nu använder barnen som en utgångspunkt för verksamhetens innehåll. Jag har fått en stor

förståelse för att det är de som bestämmer riktningen för vad som ska hända. Det är med min kunskap om processens betydelse som vi tillsammans kan utforska vad gruppen behöver för att kunna utvecklas och lära i en lekfull och tillåtande miljö.

Aktionsforskningen har öppnat upp verksamheten – den blottas och blir mer synlig för mig. Jag ser på den med andra ögon nu – jag ser den som att barnen är mer i centrum och att det är de som äger den och bestämmer i vilken riktning den ska gå. Jag är nu mer medforskare med kunskap om hur jag banar väg framför och hur jag puttar på bakom för barnen.

Jag upplever att min syn på gruppen har förändrats – gruppens betydelse för det enskilda barnet och då speciellt det yngre barnet. Förut kunde jag tycka att de äldre upplevde de yngre som lite jobbiga och i vägen. Nu efter att verkligen ha observerat deras lek systematiskt ser jag att de faktiskt är inbjudna och välkomna som en del i leken. Det kan vara just denna barngrupp med just de här individerna som det händer i – det återstår att se framöver i mina kommande barngrupper.

Aktionsforskning är spännande – man vet inte riktigt från början vart verksamheten är på väg. För mig är det kärnan av aktionsforskning – spiralen som börjar om och om igen med sidospår och återvändsgränder. Just denna rapport innehåller inte några sidospår men vi hade ett stort sidospår som fångade barnen under lång tid. Det är denna process som gör aktionsforskning till barnens verktyg – deras tankar och agerande fångas upp av oss och görs till deras egen verksamhet.

I inledningen skrev jag att jag vill att aktionsforskning ska vara utgångspunkt i verksamheten – att rektorer har medverkat i kursen är en förutsättning för att det någonsin ska kunna bli det. Är ledningen insatt i processen är det lättare för arbetslag att sätta sig in i den. Däremot tror jag att det krävs utbildning av samtlig personal för att det ska kunna sätta sig ordentligt i väggarna.

Referenslista

Bjørndal, C. R. (2005). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.

Careborg, K. (2013) *Styrning av och i förskolan och systematiskt kvalitetsarbete* [Föreläsning] Varberg 20130913

Johansson, E. (2003) *Möten för lärande*. Stockholm: Fritzes

Lindahl, M. (1998) *Lärande småbarn*. Lund: Studentlitteratur

Nylund, M., Sandback, C., Wilhelmsson, B., & Rönnerman, K. (2010). *Aktionsforskning i förskolan – trots att schemat är fullt*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Palmer, A. (2012). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan: pedagogisk dokumentation*. Stockholm: Rapport nr. 12:1276. Skolverket.

Pramling, I, Asplund Carlsson, M & Klerfelt, A. (1993) Lund: Studentlitteratur

Sheridan, S., & Pramling Samuelsson, I. (2009). *Barns lärande: fokus i kvalitetsarbetet*. Stockholm: Liber.

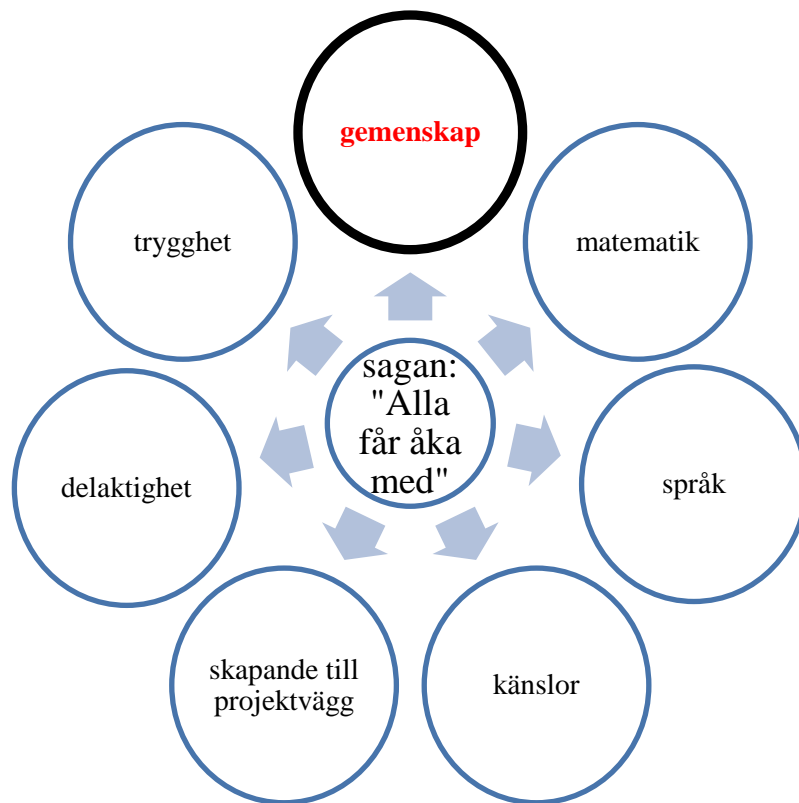
Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98 reviderad 2010*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Skolverket (2012) *Skolverkets allmänna råd med kommentarer – systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet* Stockholm: Fritzes

Sträng, M. (2005) *Samspel för lärande*. Lund: Studentlitteratur

Tidholm, A-C. (2004) *Alla får åka med*. Stockholm: Alfabeta bokförlag

Tankekartan 1

Tankekartan 2

